

անդամակցութեան առաջ ընկերութեան դուռները միշտ փակուած են եղել:

Մարդիկ կարող են հաւաքուիլ, տարեկան վճարել 2-ական ր, և բայց անկէ զիւր-թիցեցաբաններ, այդ կը լինի և հիմա և հարաւոր ընթիցեցանութեան նիւթի կողմէն, բայց բարեկրթութիւնները:

Այդ դեռ ոչինչ: Տարին մի երկու անգամ մեր յարգելի արկիւններն ու օրերըները ուղարկուած համար ընկերութեան միջոցները որպէսզի բերել տան գրքեր ու լրագրքներ և կարգաւ:

Լինի բայց արեւ ձեր գրադարան-ընթերցարանի դուռները և ձեր չքաւոր քոյրերի համար, որոնք ծաղաւ են լոյսի և միջոց չունեն, այն ժամանակ միայն ձեր արած գործը իրականը կը տայ ձեզ բարեկրթութեան կողմէն:

Այժմ անցնենք ներկայացմանը, որ յետագային կը յայտնուի մասնական աւելցում ամսին 11-ին և որը տեղի ունեցաւ երէկ, հասարակական ակումբի դահլիճում:

Դիւրաման Մ. Թաշեանը ներկայացրեց Գոթիկ «Մեկագարը» (Зависимый человек) և տարաւ բաւական աղոյ:

Յետոյ խաղացին «Իոն»-Պիեթրո կարուցօ» և գործը դրաման հեղ. Բրակոյի, թարգմ. Մարիկի:

Իոն-Պիեթրոյի դերը կատարեց Թաշեանը: Եւ իր հարաւոր միմիկներն և ապա շարժումները երբեք ի չարն է գործ դնում, ինչպէս այդ եղաւ երէկ «Իոն»-Պիեթրոյի դերը մտնելու միմիկայի և շարժումների չափաքանութեան հասարակութիւնը ծիծաղում էր ալիսիայի տեղերում, ուր կարելի էր միայն լաւ լինել: Տիկ. Կարինէն և Բրակոյի տարաւոր էին՝ առաջինը Մարգարետայի և երկրորդը Թաշեանի դերերում:

Պիեթրո խաղացվեց՝ ծնախ մեռած, յետոյ ամուսնացան 2 գործ. կատակ, հեղ. Մակիմովի, թարգմ. Գ. Աւետեանի:

Օրիշ Թեօֆիլովիչի դերը թաշեանը տաւ: Ինչպէս կը խաղարկէր, այնքան ընտանի, այնքան չափաւոր էին նրա շարժումները, դիմաւորը և առգանութիւնը, որ ծիծաղ պատճառեց հասարակականներին: Այս դերը Թաշեանի կատարած բոլոր դերերից լաւագոյնը պէտք է համարել: Կարելի է բաւարար համարել Դանիէլի և Բրակոյի խաղերը: Միմիկները թոյլ էին:

Ներկայացումը յետոյ եղան պարեր: Մուտքը լաւ էր, որը ինչպէս լսում ենք գէտք է գործադրվի կարու մէջ արեւատանոցի վրայ, որ կանանց ընկերութիւնը մընարէր և հիմա:

Ծանկանում ենք աղոյ և նպատակաւոր մար գործադրութիւն: Այսպէս:

ՃԱՆՆԱԿԱԿԱՆ ԶՐԱՆՔԻ ԶԱՆԻՍԱՆՈՐ ԲԱՏՈՒՄԸ

Կերակի, զեկտեմբերի 26-ին, կայացաւ Զանիսի Անանիան ժողովների կառուածի ջրանցքի հանդիսաւոր բացումը:

Բացման հանդէսին ներկայ էին՝ Բուքարի հանգանակաւ Սլավոյիսկի, ոստիկանապետը, Բուքարիսի և Բարդաբի գաւառապետները, գիւորական և քաղաքացիական բարձրաստիճան մանկեր և պատուաւոր վարիք թեւով մօտ 300 հոգի, որոնք Բուքարից ժամանել էին առանձին յատուկ գնացքով, իսկ շրջակայ գիւղերից հանդի-

հարցին վերաբերող ամեն շատ անվայել է: Այն ինչ, լրջօրէն հաղորդելով նրանց, իրանց հասկացողութեան մասին լի լինելու չափով, ձկններ, թխուկներ, կաթնամսերի ու մարգու ծագումը հաւիթից (ծուրց), վերացած կը լինի նրանց բարոյական զգացման վրայ գործ դրած ընտելութիւնը: Եթէ մանուկները ճշմարտութիւնը լսած լինեն ուսուցիչից, այն ժամանակ աւելորդ կը լինի այն փնտռել մոլթ միջոցներով, որոնք անտեսաբար զննելու են նրանց և այն և այլն:

Մի անգամ բոլոր աղիւնը յայտնվելով եկող հոտին, հարցրեց՝ «Մըրուր, եղի ինչի համար է լինում կողերի միջին, չէ որ նա կաթ չունի»: Այդ գէպից յետոյ եւ մեծից շատախի՞ ծանօթացել աղիւն սեւակին հարցին: Եւ ու աղիւն գտնու էին՝ հանդիպելու կողերի հոտին: Այսպիսի դրամաները ներքի մէկի ժամանակ, երբ եւ ու նա նստել էին մի բարձր սեղ, նայելով մեր կողմն անցնող հոտին, եւ ասացի՝ «Եղի՛ր, դա՛ւն է, եղի՛ր, իսկ ինքեքը նրանց զգասկները»: Այս բացատրութիւնը նրանք մի բն զարմացրեց: Եւ աւելցրել, որ կողի փորում կան վանդակիկներ, որոնցից կարող են դուրս գալ հորթեր, բայց դա համարձայնութիւն վանդակիկներ պէտք է ունենայ և եղի՛ր նա հարցրեց: «Բայց այդ փառակներն ինչպէ՞ս պէտք է եղի՛ր անցնել կողմին»: Եւ հասկացի որ զողի եւ եղի եւ ու նային գործադրանքներ միասնակ չէին, և կարճ բացատրեց ինչ ինչպէս է կատարվում սեւակին ակտը: Վերջն ասացի՝ որ բոլոր կենդանիներն առաջ են գալիս միասնոր կողմ վանդակիկները՝ արակաւից ու իրականից: Այսպէս եւ բացատրում բոլոր միջոցները, թույլները, անտեսանքն ու մարդիկ:

2) Տիկ. Օ. Լ. Ն. ասում է. «Մանուկներն սեւակին կրթութեան հարցն ինչ շարունակ ու խիտ են շահագրգռում: Եւ շատ էի տատանվում, վարձակալով, չը լինի թէ՛ «Փոխանակ յօդու ուղղութիւն, աչքը հանում»: Բայց, փորձելով մեծ մանուկին վրայ, որ խօսեն մայրերից երեւում:

1) Տիկին Ե. Պ. ասում է. «Այս առիթով աղիւն փետ սկսեցի պարապել բաւական, երբ նա արդէն չորս տարեկան էր: Ժամանակ նա գիտէր, որ բոլոր հանդէսները բաղկացած են վանդա-

նակայրը հաւաքվել էին մօտ 5,000 հոգի երկու սեռից բաղկացած անձինք:

Այդ հոգալ ջրանցքը, որը կառուցվել է կառուածի կառավարիչ Արշակ Խաչատուրի և ինժեներ-ինժեքարի կիւրծիկ երանդուէն ջանքերով, իր սկզբը աւելում է Սիւնի գիւղի մօտից անցնող Վիլիւր գետից: Նրա երկարութիւնն է 30 մետր և պէտք է տուել 2,000 ղեւեռներն ամառի հող: Հողային աշխատանք արվում է 5,000 խորան. սաճէն: Ձիւր մատակարարում է ամեն մի վայելեան մօտ 2,000 լիտր: Ջրանցքի կառուցման վրա ծախսված է 85,000 ր. մի պատկանելի գումար, թէև աչքի առաջ ունենալով գործի մեծութիւնը շատ խնայողաբար ծախսված պէտք է համարել: Եւ աչքի առաջ ունենալով հողի բարեբեր յատկութիւնը մի երկու տարած արդէն կը հանգցվի ամբողջ ծախսը:

Ջրանցքի գլխաւոր շէնքան զարգարված էր զոյնդոյնի օդաւանդումը և սրապիկական կանաչով: Ժամը 12-ին սկսվեց բացման հանդէսը նախ ուղարկուած և ապա հայ հոգեւորականութեան մարթանքով, որից յետոյ մեր նահանգապետը միջառումով կատարեց ծածկոյցի ծագակէնը և յայտարարեց ջրանցքը բացված: Բարձրագոյնը դարձրելով թէ՛ չէ, վարկենդակ ջուրը առաւորէն լցվեց ջրանցքը: Հաւաքված ամբողջ ժողովրդի, մասնաւոր գիւղացիների ուրախ գոչումները խառնված դիւրողական երաժշտութեան հետ թրջարեցին սրբ ու ձոր: Ապա նահանգապետը բարձրացնելով շամպայիայի բաժակը, մի խրատական ճառով զննեց գիւղացիներին և խմեց նախ կալուածքի տէրերի, իսկ յետոյ գործի նախաձեռնողներին կենացը:

Երկու վրանները մէջ հիւրերի համար պատրաստված էր ճոխ սեղան, իսկ դուրսը բացօթեայ ճաշեցին գիւղացիները: Ծաղին նուագում էր գիւղերական երաժշտականները: Նպատակը էր և եղանակը:

Ջրանցքի բացման առիթով շնորհաւորական հեռագրեր ստացվեցին ի միջի այլոց կովկասեան ջրաբարձական վարչութեան կառավարիչ Պետրովից: Ջրաբարձական առաջին շրջանային ինստիտուտ ինժեներ-ինժեքարի Անդրեւից, կալուածքի տէրերն ա. տ. Բանանիսկից և Աքիմիանցից, Գ. Գ. Միսիլից, հողային բանկի կառավարիչ իշխ. Լորթքիփանիձէից և այլ շնորհակց:

Այս ջրանցքը, որի կենսական օգուտը անվիճելի է, աչքի առաջ ունենալով տեղական կիւրծի եղանակը և անսովոր քայլերներ, որոնք ըստենքը արժանացր չորացնում են, մեծ զարկ կը տայ գիւղական աղքատականութեան տնտեսութեան և ընդ միջոց կապում է նրանց աշխատանքը, ու կը տեսնուի նրանց համար բարեկեցիկ լըրութիւն:

Այս կենսական մեծ նշանակութիւն ունեցող գործը, ինչպիսիք է ջրանցքի կառուցումը, որն աղողվեց կալուածքի կառավարիչ Ա. Թաշեանի եւ ուսուցիչ և անվանել աշխատանքով, պատիւ է ընրում գործի ձեռնարկողին և ներկայանում է կալուածքային նուաճում ընտելեան մարտնչուն դէմ: Եւ ցանկալի է, որ նա օրինակ հանդիսանայ մեր միւս փառակ բարձր վրայ ներդրող կալուածատէրերի համար՝ յօգուտ թէ իրանց և թէ բաղձաթիւ հողագործի գիւղերին:

Ս. Նաղաբեան

Կերակից: Գիւղերը նկսեցի ծանօթացնել նրան բոյսերի կենսութիւն, բերանաւորելու պրոցեսին, ասում են՝ ծաղկի մասերի անուններն ու անվանցում. փոքրիկ անդերի տոնը (пестырь) բոյսի իրական օրգանն է, ցիցը (тычинка) ստամարու: Մի խօսքով, 6-րդ տարին նա գիտէր, որ երկանները առաջ են գալիս մօր փողից: Երբ նա դառնում 6 տարեկան, ամառը հիւր եկաւ մեզ մօտ նրա հօրեկնքը որդին: 7 տարեկան «Մի անգամ բոլոր աղիւնը յայտնվելով եկող հոտին, հարցրեց՝ «Մըրուր, եղի ինչի համար է լինում կողերի միջին, չէ որ նա կաթ չունի»: Այդ գէպից յետոյ եւ մեծից շատախի՞ ծանօթացել աղիւն սեւակին հարցին: Եւ ու աղիւն գտնու էին՝ հանդիպելու կողերի հոտին: Այսպիսի դրամաները ներքի մէկի ժամանակ, երբ եւ ու նա նստել էին մի բարձր սեղ, նայելով մեր կողմն անցնող հոտին, եւ ասացի՝ «Եղի՛ր, դա՛ւն է, եղի՛ր, իսկ ինքեքը նրանց զգասկները»: Այս բացատրութիւնը նրանք մի բն զարմացրեց: Եւ աւելցրել, որ կողի փորում կան վանդակիկներ, որոնցից կարող են դուրս գալ հորթեր, բայց դա համարձայնութիւն վանդակիկներ պէտք է ունենայ և եղի՛ր նա հարցրեց: «Բայց այդ փառակներն ինչպէ՞ս պէտք է եղի՛ր անցնել կողմին»: Եւ հասկացի որ զողի եւ եղի եւ ու նային գործադրանքներ միասնակ չէին, և կարճ բացատրեց ինչ ինչպէս է կատարվում սեւակին ակտը: Վերջն ասացի՝ որ բոլոր կենդանիներն առաջ են գալիս միասնոր կողմ վանդակիկները՝ արակաւից ու իրականից: Այսպէս եւ բացատրում բոլոր միջոցները, թույլները, անտեսանքն ու մարդիկ:

2) Տիկ. Օ. Լ. Ն. ասում է. «Մանուկներն սեւակին կրթութեան հարցն ինչ շարունակ ու խիտ են շահագրգռում: Եւ շատ էի տատանվում, վարձակալով, չը լինի թէ՛ «Փոխանակ յօդու ուղղութիւն, աչքը հանում»: Բայց, փորձելով մեծ մանուկին վրայ, որ խօսեն մայրերից երեւում:

ԶՐԱՆՔԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք 1) Մարգո, Լեւոն և Օնիկ Մալաբանիսից (տես Նամակ Խաչատուրեան) 3 ր. 2) Սամարյանցից: Միտա Մեւիւր-Աւանեսեանց 2 ր.:

ԲԺՅԿ ԵՓՐԻՄ ԱՂԱՄԱԿԱՆԻ ԱՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

Երէկ, զեկտեմբերի 29-ին, Թիֆլիսի դիւնաւորական ասեանը-սկսեց ընել ըմ. Եփրեմ Աղամարեանի սպանութեան մէջ մեղադրվող 19 տարեկան Արշակ Մարգարեանին և նրա կին 17 տարեկան Թամարա Մարգարեանին գործի ընտելութիւնը: Արշակ Մարգարեանի պաշտպաններն են փաստաբաններ Բաբայանը և Անդրեւի, իսկ Թամարա Մարգարեանին պաշտպան է փաստաբան Կանչիկին:

Ի նկատի ունենալով, որ գործը ընելվում է զինւորական դատարանում, մենք հնարաւորութիւն կ'ունենանք տալ նրա մասնաւորականութիւնը և վճիռը կը կը տպագրվի պաշտօնական «Կաբաթ» լրագրի մէջ:

ՆԵՐԿԻՆ ԼԻՆԻՆԻ

«Մշակի» հետեւեալ համարը լոյս կը տեսնի շաբաթ, յունվարի 1-ին:

«Գաբրիէլ Սուհուրեանց, որ բացի Թատրոնական անդեմագործութիւններից յայտնի է և իր փոքրիկ պատկերներով, գրված Թիֆլիսի բարբառով «Համար» ստորագրութեանը, յանձնել է մեր խմբագրութեանը Նոր-Տաթլայ համարում զետեղելու նպատակով նոր գլուխ իր «Համար» մասնաւորութիւնը:

Այսօր, հինգշաբթի, երեկոյան ժամը 7-ին նշանակված է Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան ընդհանուր ժողով, նոյն ընկերութեան գրադարանական դահլիճում (Վիլիամիսիսկայա փող. № 14), ուր Ե. Լաւրյանի զեկուցանելու է իր գէպի վրայ և նրա շրջակայքը կատարած հանապարհորդութեան մասին, կարող են ներկայ լինել և հիւրեր, բայց ոչ աշակերտներ:

Երէկ, Գետեբուրգից վերադարձաւ Կովկասի Փոխարքայի գերանապետ հօմէյ-ստէր Պետեւսով:

Դեկտեմբերի 20-ին, միմիստերի խորհուրդը ընել է Բարձրագոյն բարեհայեցողութեան ներկայացնելու աքտին՝ զուտ Կովկասի Փոխարքայի ներկայացուցչի առաջարկութիւնը-Երկաթուղի 1910 թ. յունիսի 14-ին Բարձրագոյն հաստատված այն օրէնքի գործողութեան ժամանակը, որով ժամանակաւոր լրացուցիչ ոստիկանական կարգը են նշանակվում Բաբայ, Բաթում, Նովորոսիսկի, Պետրովսկ և Փոթի քաղաքների նահանգապետներում:

Աղաղակիւ Պ. Նիկիտինի նախագահութեան կայացած հնագիտական ընկերութեան բացմամբ ժողովում պրոֆ. Նիկիտայի Մարգարեանցին հիւն Հայաստանի Գիտելի աստուծ կատարած պեղումների հետեւանքների մասին: Լրացուցիչ զեկուցումներ տուին Սմիթով, Բաթում և այլն:

Սովակից մեզ խնդրում են առել այս լուրը. «Տպագրվում է Մոսկուայում հրատարակվող «Կարուն» գրական-գիտական ամսական Արմատիկ Ե. Գրբը: Ի պատիւ Շերվանդազի գրական գործունէութեան 30-ամեայ տարեդարձի, առաջին տե-

արդէն հանգիստ գտնւում են նոյն ուղղութեամբ մնացածներն հետ: Եւ ունեն երկու աղիւն՝ 10 ու 6 տարեկան, և մի՛ աղա՛յ՛ 3 տարեկան Վեց, եօթը և ութ տարեկան հասակում իմ մանուկներն անկէ տեղեկութիւններ ունեն սեւակին հարցում, քան եւ ունեն 18 տարեկան հասակում:

«Սեւակին հարցին ծանօթացնելու համար, ինչքան կարելի է, վաղ պէտք է մեկնել, և ոչ թէ՛ երէկ-էրէկ» տարեցնաւոր յիտաձգել Սկզբում եւ զգուշանում էի: Աշխատում էի ցոյց տալ նրան, որ այս զրոյցները ոչնչով չեն զանազանվում մեր սովորական զրոյցներից: Գամաղ-կամաղ հարկաւորվում էր բացատրել նրանց, թէ ինչպէս է ծնվում երեխան, ինչպէս են նրան կերակրում, ինչ քան է պորտը. հարկաւորվեց խօսել արական և իրական սեռերի մասին:

«Այս գէպում օգնութիւն էր դալիս բնութիւնը: Իրար մօտ նստած երկու ճանձ յաճախ գրաւում է մանուկների ուշքը, և միմեանց ետեւից կազող թիթեաները չեն կարող դիտող հայեացք չը ձգել տալ իրանց վրայ: ամեն բալկան կան շնոր, երեկ, մանուկները յաճախ նկատում կը լինեն նրանց՝ միմեանց ծանոթելու: Շատ հեշտ է բացատրել այդ մօտենալու նշանակութիւնն ու նպատակը՝ մաքուր մանուկին:

«Եւ վեցը՝ եւս եւս տղային վանտաւում ու լուր լսանում, և նա յաճախ տեսնում է ինձ հանված ու շարունակ հարցեր է տալիս, եւ էլ պատասխանում եմ ուղղակի ճշգրտութեամբ: Մի անգամ աղիւն ուշքը իմանալ թէ՛ օգնողից են դուրս գալիս երեխաները՝ ծնվելու, այդ սեղը եւ ցոյց տալ նրան հինգ իր վրայ Ամեն անգամ առաջ են գալիս նոր-նոր հարցեր: Ինչքան երբեք են եւս տեսնում եմ, ինչպէս երեխաները լուրը չը ծածկելով իրանց խօսակցութիւնը, խօսում են այն քանի մասին, ինչ որ նրանց տարիքում արելիքն էր մեզ: Այս օրերն եւս լսեցի, ինչպէս տղան բացատրում էր իր ճորտերը՝ աղը-

րում տպագրվում է նրա «Արմատիկ» պիւսը:

Նորից լոյս տեսաւ Կ. Զ. Բ. Ընկերութեան Ա. Գոթոսեանի գրական ֆոնդի արդիւնքով հրատարակած մանկավարժ Դ. Աղաբանի «Ձմարային հեղաթիւ» մանկական դրբեր, զեկուցել տպագրութեամբ Կ. Զ. Բ. Ընկ. խորհուրդը գիրք նշանակել է շատ էական, որպէսզի ամեն որ հնարաւորութիւն ունենայ գնելու:

Թիֆլիսի նահանգապետը հաստատեց ճաղաքային Դուռայի որոշումը՝ որ հեռական փողոցը այսուհետ կ'ուղի Չերքէզովան:

Հայոց Դրամատիկական խմբի հետեւող ներկայացումը կը լինի ա. Մայսուրեանի ընկերութիւնը: Կը խաղացվի թարգմանական «Անյայտ կինը»:

Այսօր Արքեպիսկոպոս Թատրոնում օգնարային խումբը 7-րդ անգամ կը տա «Գիւնուտ» սերը՝ օպերան:

Թիֆլիսի 2-րդ արական գիմնազիայի տեսուչ Սօֆիոյի ուղարկվեց Պետերբուրգ երեկ ներկայացուցիչ մանկավարժական համագործակցութեան հովանի կողմից:

Ցուովարկի ձեռնարկվի Օլգինիկի ծննդաբերական պատասխանի նոր շինութեան աշխատանքները:

Բաղադրային արկիտեկտուր Մարգարեան ուղարկեց ճաղաքային վարչութեան կողմից Պետերբուրգ ճարտարապետների առաջիկայ համագործակցութեան:

Համաձայն աստիճանութեան ժողոված տեղեկութիւնների, նոյեմբեր ամսայ ընթացքում Թիֆլիսում եղել են 94 յանցարգը ղեկավար:

Ազնու սկանութեան միացեալ համալուծարը նշանակված է Պետերբուրգում փետրվարի 9-ին:

Պետերբուրգի ազգաբնակչութեան 1-օրեայ վիճակագրութիւնը պարզել է, որ այդ քաղաքում ապրում է մօտ 2 միլիոն հոգի:

Կլարի բաղադրային դուռնայ, որոնց բաւարարութիւն տալ Գովկասի համալսարանի հարցով զարգող շրջանագործի գիւնուտին և յատկացրեց այդ նպատակի համար ամեն տարի 300 ռուբլի:

ԴԻՏՈՒԹ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐ.

ԽՈՍՏԻՆ ԵՐ ԵՐԱՌԺՈՒՄԻՐԻՆ

Շերվանդազի «Արմատիկ» Շերվանդազի նոր պիւսը բնւմ հանվեց երեքշաբթի, զեկտեմբերի 28-ին, Թիֆլիսի Արտիստական Թատրոնում:

Շերվանդազին առաջ էր փորձեր և արեւ շօշափիւր ալիս իրերը, որ նա հանդէս է բերել իր նոր պիւսում: Մեր առաջ այժմ նրանց նոր ձեւակերպութիւնը և խմբագրութիւնն է:

Նրա պիւսի գլխաւոր հերոսներն կ'ուղիվ է արտայայտելու կնոյ իրականացումն իր մի քանի գծերը և պաշտպանելու անհատական սիրով իրականացնելը:

Արմատիկին է այդ հերոսներն, եւ կին է մի մարդու, Սաման Արմատիկան, որ հասարակական շրջանում առօրեայ խօսակցութեան մէջ համարվում է նախանձեղ և աչքի ընկնող երեսասար, որովհետեւ ունի հարստութիւն, ունի գիրք, ունի վաւելու նիստ ու կաց:

Կան—որի մայրը երեխան է պատում,— օրեքուց ու ինչպէս են ծնվում երեխաները, և բացատրում էր լուրը ու ազատ. այն ինչ աղիւնը, որ երեք չէր լսել այդպիսի բացատ

